

Stanisław Koziel

Kraków - Wawel

Informator Archeologiczny : badania 7, 183-185

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wykonano szczegółową planografię materiałów powierzchniowych na planie w skali 1 : 500. Stwierdzono zgrupowanie zabytków w trzech sektorach: A, B, i C, odpowiadającym w terenie wspomnianym wyżej wzniesieniom.

W nawiązaniu do planigrafii materiałów powierzchniowych założono 6 wykopów sondazowych. Najciekawszą stratygrafię odkryto na zachód od " Słonego Stawu", gdzie pod nawarstwieniami kulturowymi z ceramiką wczesnośredniowieczną występowała na dużej przestrzeni gruba warstwa spalenizny / popiołu i węgla drzewnych/, bez śladów piecy lub innych konstrukcji. Nie stwierdzono jej natomiast w dwóch pozostałych sektorach, w których natrafiono tylko na warstwę kulturową z wczesnego i pełnego średniowiecza. Wydaje się bardzo prawdopodobne, że warstwa spalenizny może stanowić ślad po wywarzaniu soli, zaś pozostałe nawarstwienia kulturowe łączą się z osadnictwem typu mieszkalnego.

Zabytki ruchome odkryte na tym stanowisku reprezentowane są głównie przez drobne fragmenty ceramiki wczesnośredniowiecznej z XI - poł. XIII w. i średniowiecznej pochodzącej z XIV w. Z innych materiałów wymienić należy podkowy żelazne / gotyckie/, nóż żelazny i liczne kości zwierzęce.

Ostateczne wyjaśnienie funkcji osady i ustalenie lokalizacji ewentualnych urządzeń warzelniczych w tym miejscu wymaga jednak dalszych badań wykopaliskowych szerokoprzestrzennych.

KRAKÓW-WAWEL

Kierownictwo Odnowienia Zamku
Królewskiego na Wawelu i Państwowe
Zbiory Sztuki na Wawelu.

Badania prowadził zespół; autor sprawozdania - mgr Stanisław Kozieł. Finansowało Kierownictwo Odnowienia Zamku Królewskiego na Wawelu i Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, a badania w katedrze, Zarząd Katedry Krakowskiej. Dwudziesty czwarty sezon badań. Grodzisko głównie IX - XIII w. oraz zamek gotycki i renesansowy, nadto relikty osadnictwa starożytnego.

Prace były prowadzone w kilku rejonach wzgórza wawelskiego. Jednym z głównych punktów był rezerwat archeologiczno architektoniczny w przyziemiu budynku nr 5. Poczyniono tu szereg niewielkich przestrzennie eksploracji końcowych, między innymi dla wymodelowania świadków archeologicznych, które oędą eksponowane w obrębie rezerwatu. Ponadto przeprowadzono dalsze rozpoznania murów przedromañskiej rotundy NP Marii. I tak w obrębie północno wschodniej absydy dokonano weryfikacji ustaleń A. Szyszko-Bohusza w celu uchwycenia śladów pierwotnego wejścia. Niestety, cała ta partia muru wraz z towarzyszącym kontekstem nawarstwień uległa zniszczeniu aż do skały, zbliżonej wysokością do poziomu pierwotnej posadzki. Inne rozpoznania prowadzone obecnie koncentrują się po zachodniej stronie rotundy. Na wysokości korony murów odsłania się lica zewnętrzne absyd północno zachodniej i południowo zachodniej, które są wtopione w mur o późniejszej metryce. Poczyniono tu szereg obserwacji nawiązujących do kompleksu domniemanych dwóch aneksów

przy rotundzie reprezentowanych przez skąpe relikty dwóch odrębnych chronologicznie przedromańskich murów odkrytych w r.1964, pomiędzy którymi natrafiono wówczas na pochówek szkieletowy. Odsłonięto pełnię romańskie zamurowanie zagadkowego otworu w północno zachodniej absydzie oraz naprawę przedromańskiego muru absydy południowo zachodniej wykonane przy użyciu gotyckiej cegły. Te, jak i inne obserwacje zmieniają dotychczasowe datowanie muru, którym obudowano zachodnią część rotundy i wiązano z fortyfikacjami z połowy w.XIII. W świetle nowych ustaleń odnosić go należy najpewniej do murowanej zabudowy z. w.XV. Natomiast fortyfikacje w tym rejonie wzmiankowane przez Długosza, przypisywane działalności Konrada Mazowieckiego, wykonane były w postaci wału obronnego, którego destrukcję odkryto już uprzednio w kilku wykopach badawczych usytuowanych w tej części wzgórza.

W niewielkim zakresie kontynuowano też eksplorację przy długim przedromańskim obiekcie, tzw. kościele B. Ujawniono dalszą część wczesnośredniowiecznego cmentarza przy południowo wschodniej absydzie, gdzie dotąd odkrywano licznie pochówki dzieci. Obecnie natrafiono obok szkieletu dziecka / młodsza faza cmentarza - w.XI - XII / na grób męczyzny w wieku około 50 lat, z wyposażeniem w postaci cynowej /? / pateny / starsza faza cmentarza - w.XI/.

W południowo zachodniej części wzgórza realizowano dalszy etap eksploracji archeologicznych wchodzących w skład szerokiego programu konserwatorskiego zmierzającego do zabezpieczenia Smoczej Jamy. W toku badań ujawniono dalsze odcinki wczesnośredniowiecznego wału obronnego, co wraz z analogicznymi odkryciami w piwnicach budynku nr 8, przyczyniło się do uściślenia przebiegu tych fortyfikacji i pozwala na programowanie dalszych tematycznych prac badawczych.

Dużą rangę mają rezultaty rozpoznania archeologiczno-architektonicznych przeprowadzonych w gotyckiej kaplicy Świętokrzyskiej przy katedrze wawelskiej. Zlokalizowano i odkryto tu dwie barokowe krypty, w tym jedną będącą pierwotnym miejscem pochowania króla Korybuta Wiśniowieckiego /1676/ oraz grobowce króla Kazimierza Jagiellończyka / + 1492/ i jego żony królowej Elżbiety z Habsburgów / + 1505/ - fundatorki tej kaplicy. W grobowcu Kazimierza Jagiellończyka rozpoznano reszty zbutwiełej drewnianej trumny, kości zmarłego, szczątki płaszcza z altembasu przetykanego srebrną nicią oraz regalia: fragment miecza, złoty pierścień, a także wykonane ze skóry koronę, jabłko i berło. Natomiast grobowiec królowej Elżbiety, jak wykazały badania, został zniszczony w XVIII w. Jego wnętrze wypełniono murem z gruzu kamiennego.

Jedynie we wschodniej części wyodrębniono niewielki aneks do którego złożono kości znalezione wówczas podczas tych prac budowlanych, a jego wnętrze wypełniono humusem i zamknięto od góry ceglanym sklepieniem. Pośród kości ludzkich znalezionych w miniaturowym grobowcu wyodrębniono tylko jeden kompletny szkielet i ten wiązany jest z królową. W murowanym wypełnisku w pozostałej części zniszczonego grobowca rozpoznano bardzo dużą ilość najrozmaitszych gotyckich, renesansowych i wczesno barokowych fragmentów epitafiów, ołtarzy, nagrobków i kartuszy herbowych, pochodzących z dawnego wystroju architektonicznego wnętrza katedry zniszczonego w XVIII w. Na szczególną uwagę zasługują cztery fragmenty dużych romańskich płyt z plecionkowym ornamentem, które pochodzą z pierwszej romańskiej katedry / 1 poł.w.XI/, jak sądzić można na podstawie stylistycznych podobieństw z innymi detalami architektonicznymi odkrytymi w tym romańskim obiekcie.

W różnych punktach Wawelu przeprowadzono też szereg eksploracji badawczych wynikłych z realizacji prac konserwatorskich. Przyniosły one sporą liczbę

przyczynkowych obserwacji z zakresu stratygrafii archeologicznej i ustaleń architektonicznych odnoszących się do murowanej zabudowy Wawelu, a także średnio-wiecznego i nowożytnego systemu fortyfikacji.

KRAKÓW-ZAKRZÓWEK

Muzeum Archeologiczne
w Krakowie

Badania prowadził mgr Emil Zaitz.
Finansowało Muzeum Archeologiczne
w Krakowie. Siódmy sezon badań. Osada
i szkieletowe cmentarzysko wczesno-
średniowieczne.

Badania prowadzone były w północno-wschodniej części stanowiska i miały na celu uchwycenie jego północno-wschodniej granicy. Wykonano 14 wykopów sondażowych o wymiarach 2,5 x 5 m i 5 x 5 m. Badaniami objęto obszar o powierzchni 11 arów. Przebadano 4 jamy i 1 obiekt mieszkalny z materiałem ceramicznym wczesnośredniowiecznym i 1 jamę bez materiału zabytkowego. Badania tegoroczne nie dostarczyły obiektów związanych z wczesnośredniowiecznym cmentarzyskiem szkieletowym datowanym na okres od przełomu X/XI w. do 1 połowy wieku XIII.

W ciągu siedmiu sezonów badawczych na Zakrzówku odkryto 1 obiekt mieszkalny i 38 jam zawierających materiał wczesnośredniowieczny, 7 jam z materiałem neolitycznym i po 1 obiekcie z materiałem wczesnobrązowym, późnolateńskim i późnorzymskim. W 26 obiektach brak było materiału datującego.

Osadnictwo wczesnośredniowieczne zajmowało teren o powierzchni około 28 arów, na obszarze o długości około 110 m / na linii N-S/ i szerokości około 40 m / na linii E - W/. Występujące na tym obszarze jamy z materiałem wczesnośredniowiecznym to obiekty kształtu owalnego, niekiedy mocno wydłużone, o dnie nieckowatym, zagłębionym do 100-150 cm od obecnej powierzchni. W dolnej części wypełniska występowały drobne ułamki polepy, węgielki drzewne, przepalone kamienie wapienne a w kilku wypadkach przepalone kości. Materiał ceramiczny wczesnośredniowieczny reprezentowany był przez drobne fragmenty naczyń wykonanych z masy ceramicznej I grupy surowcowej / ceramika "biała" / a czasem ułamki naczyń zbliżone do IV i VI grupy surowcowej. Jedynie w 3 jamach wystąpiła wyłącznie ceramika VI grupy surowcowej. W południowo-wschodniej części stanowiska odkryto jamę kształtu prawie prostokątnego / o wymiarach 3,2 x 4,5 m / i o dnie płaskim, wkopanym do głębokości 110 cm od ob. pow. Nad dnem jamy wystąpiła warstwa mocno zbitego i zaglinionego piasku, przesyconego dużą ilością drobnych węgielków drzewnych, polepy oraz połupanych i przepalonych kości. W warstwie tej wystąpiło również kilka ułamków ceramiki wczesnośredniowiecznej I grupy surowcowej. Kształt jamy i charakter wypełniska wskazują, że jest to obiekt o charakterze mieszkalnym / półziemianka ?/.

Omówione wyżej obiekty wczesnośredniowieczne datowane są na okres od poł. wieku IX do 2 poł. X wieku. Nieco młodsze, być może równoczesne z cmentarzyskiem, są 3 jamy zawierające wyłącznie ceramikę VI grupy surowcowej. Wczesnośredniowieczne cmentarzysko szkieletowe na przełomie X/XI wiek zajęło jedynie południową część stanowiska.